

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

Postoj veřejnosti ke konzumaci vybraných návykových látek – květen 2013

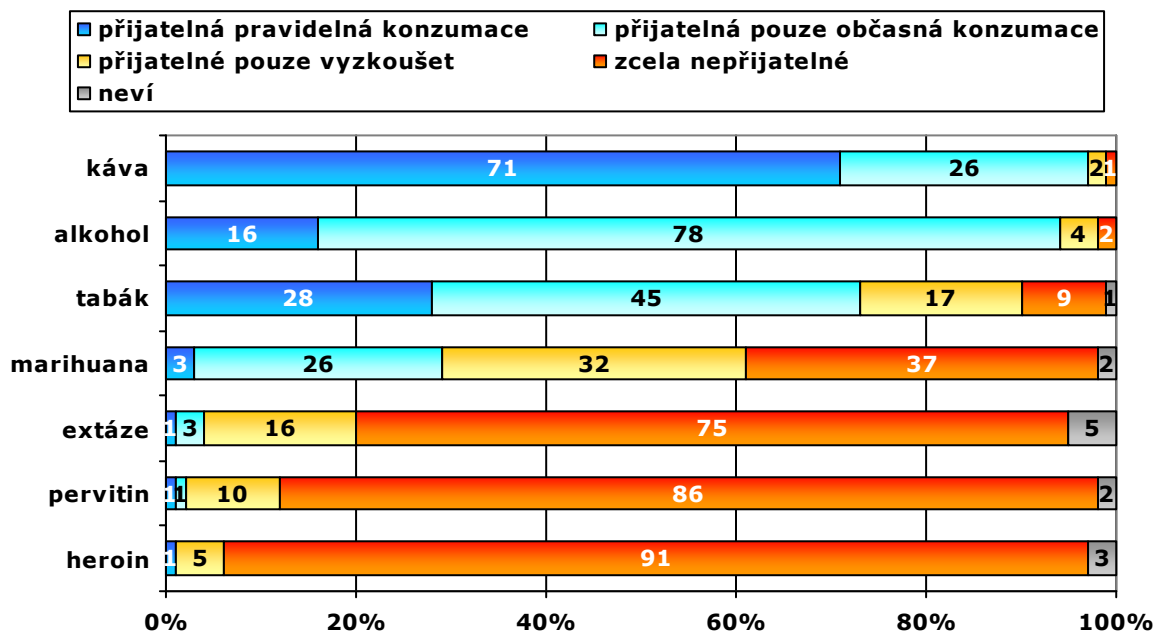
Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v13-05</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>6. 5. – 13. 5. 2013</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraje (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1062</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OB.41, OB.42, OB.43</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>20. června 2013</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Součástí květnového šetření Centra pro výzkum veřejného mínění byly otázky zaměřené na návykové látky. Respondentům byla dána k posouzení přijatelnost konzumace vybraných látek a jejich zdravotní rizikovost. Drtivá většina dotázaných považuje za morálně přijatelnou občasnou konzumaci kávy a alkoholu. Proti občasnému užívání tabákových výrobků pak nic nenamítají více než dvě třetiny dotázaných, zatímco v případě marihuany je většina lidí proti.

První otázka zjišťovala morální přijatelnost konzumace vybraných látek¹:

¹ Znění otázky: „Je podle Vás morálně přijatelná konzumace následujících látek? Pokud ano, za jakých okolností?“

Graf 1: Morální přijatelnost konzumace vybraných látek

Dotázaní nemají prakticky žádné výhrady vůči kávě. Její užívání je přijatelné pro 97 % lidí („přijatelná pravidelná + občasná konzumace“) a shovívavě je pohlíženo i na alkohol (94 %). V případě tabákových výrobků zastává shodný názor již pouze 73 % respondentů. Zajímavé je tak srovnání postoje k alkoholu a tabáku. Byť je občasná spotřeba alkoholických nápojů tolerována více než konzumace tabáku, po započítání pouze těch respondentů, kteří považují za přijatelnou pravidelnou spotřebu, se situace obrací. Tabák má ve srovnání s alkoholem jak více skalních zastánců, tak více odpůrců. Do rozložení odpovědí se může promítat fakt, že na veřejnosti představují kuřáci zátěž pro své okolí prakticky vždy bez ohledu na množství denně vykouřených cigaret, na druhou stranu těžký alkoholik znamená pro své okolí bezpochyby větší problém než silný kuřák.

Ostatní látky jsou již tolerovány o poznání méně, čímž se potvrzuje jejich postavení ve veřejném diskurzu, v němž jsou na rozdíl od výše jmenovaných látek prakticky bez výjimky označovány jako „drogy“. Relativně nejlépe je v této skupině hodnocena marihuana (29 % „přijatelná pravidelná + občasná konzumace“), u které by navíc pouhé vyzkoušení tolerovalo dalších 32 %. Následují extáze (4 %), pervitin (2 %) a heroin (1 %).

Oproti roku 2009, kdy byla položena stejná otázka, se s výjimkou názoru na konzumaci marihuany, nic nezměnilo. U marihuany se zastoupení odpovědí, že je morálně přijatelná občasné konzumace zvýšilo o 10% (o více než třetinu),

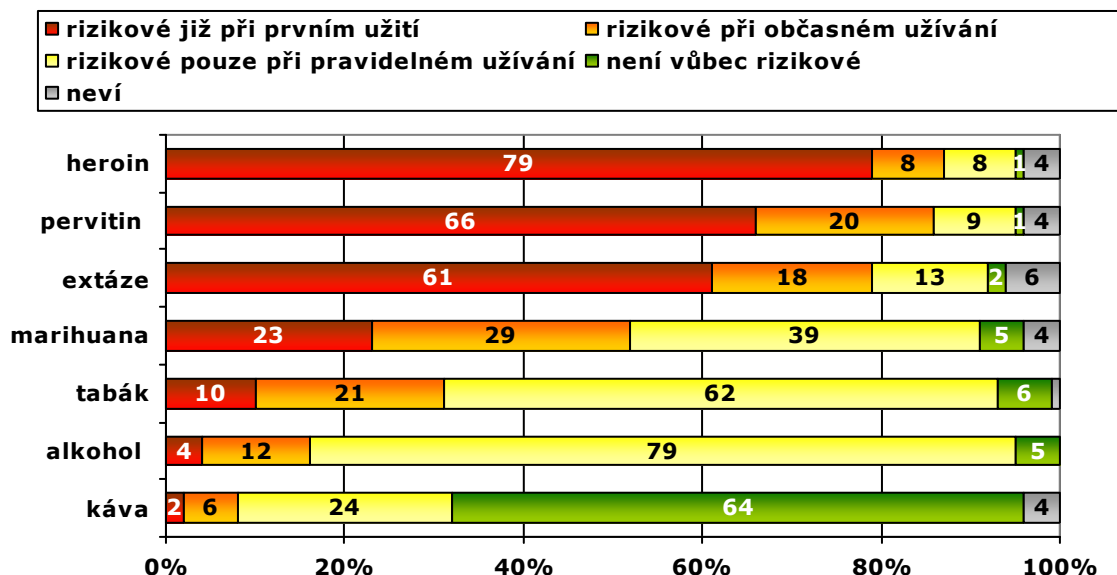
navíc přibyla 3% v odpovědi schvalující vyzkoušení. Naopak o 12% poklesl zcela odmítavý názor. Je zjevné, že konzumace či vyzkoušení marihuany se již staly pro většinu populace přijatelné a tento normalizační trend bude pravděpodobně pokračovat i do budoucna. Netýká se avšak pravidelné konzumace, kde je marihuana vnímána stále jako nebezpečná návyková droga.

K užívání jednotlivých látek jsou obecně tolerantnější muži. Největší rozdíl se týká alkoholu, kde považuje pravidelnou konzumaci za přijatelnou 20 % mužů a pouze 12 % žen. Významný rozdíl je i u konzumace marihuany, kterou za zcela nepřijatelnou považuje 32 % mužů a 40 % žen.

Výrazný generační rozdíl panuje ohledně pohledu na marihuanu, jejíž konzumaci považuje za zcela nepřijatelnou 53 % dotázaných starších 60 let. Ve věkové kategorii 45-59 let marihuanu zcela odmítá 38 % lidí. Na druhé straně se stejným způsobem vůči marihuaně vymezuje pouze 23 % oslovených ve věku 20-29 let a 18 % teenagerů z kategorie 15-19 let. Během čtyř let zde ovšem došlo k výraznému posunu k větší toleranci především u nejstarších generací (zhruba o 15 % bodů v kategorii „zcela nepřijatelná“), čímž se generační propast o dost zmírnila.

Vedle morální přijatelnosti konzumace byla osloveným rovněž položena otázka na zdravotní rizikovost jednotlivých látek²:

Graf 2: Zdravotní riziko spojené s užíváním vybraných látek

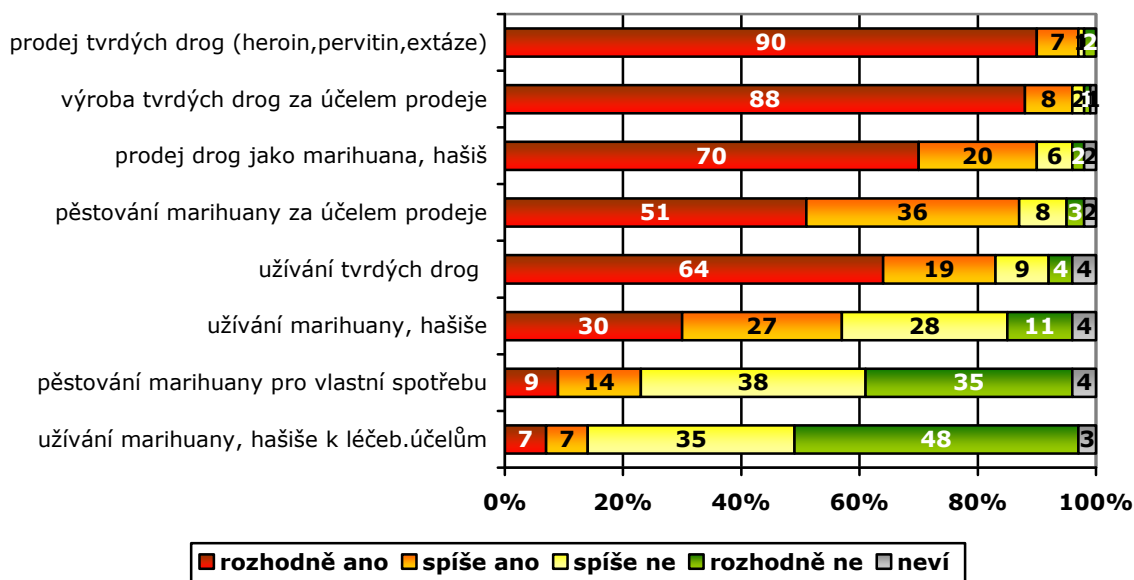
² Znění otázky: „Za jakých okolností je podle Vašeho názoru užívání následujících látek zdravotně rizikové?“

Hodnocení rizikovosti a morální přijatelnosti užívání vybraných látek je do značné míry propojeno. Látky, jimž je přisuzováno vyšší zdravotní riziko, mají obecně nižší společenskou akceptaci. Pořadí je tak identické s předchozí otázkou. Za nejnebezpečnější je považován heroin, kde již první užití považuje za rizikové 79 % dotázaných, následují pervitin (66 %) a extáze (61 %). Výrazně nižší je obava z marihuany (23 %), nicméně i zde považuje mírně nadpoloviční podíl dotázaných za rizikové první či alespoň občasné užívání. Určitá míra rizikovosti je připisována také tabáku a alkoholu, ovšem jako zdraví škodlivou hodnotí většina dotázaných až pravidelnou konzumaci. Oproti tomu u kávy se většina respondentů domnívá, že nemá zdraví škodlivé účinky.

Oproti roku 2009 se zhruba o 5 % zvýšila rizikovost hned při prvním použití u tzv. tvrdých drog, naopak téměř o 10 % (o třetinu) poklesl tento názor u marihuany. Druhé zjištění je v plném souladu se zjištěným posunem v názoru na morální přijatelnost konzumace marihuany. U zbylých „drog“ nedošlo k žádnému statisticky významnému posunu v názorech na jejich zdravotní rizikovost.

Dále byla respondentům dána k posouzení otázka trestního postihu³:

Graf 3: Měly by být trestně stíhány vybrané druhy chování?

³ Znění otázky: „Měl by být trestnímu postihu vystaven člověk, který je přistižen při následujících činnostech? a) Pěstování marihuany za účelem dalšího prodeje, b) pěstování marihuany za účelem vlastní spotřeby, c) výrobě drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze za účelem dalšího prodeje, d) prodej drog, jako je marihuana, hašiš, e) prodej drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze, f) užívání marihuany, hašiše, g) užívání marihuany, hašiše k léčebným účelům, h) užívání drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze.“

Nejkritičtěji se dotázaní staví k prodeji drog. S trestním postihem za prodej tzv. tvrdých drog souhlasí 97 % dotázaných („rozhodně + spíše ano“), v případě marihuany a hašiše pak 90 % oslovených. Stejně tak je silně odsuzována samotná produkce omamných látek. Výrobu tvrdých drog by sankcionovalo 96 % respondentů, u marihuany není podíl o mnoho nižší (87 %).

Navíc celá řada oslovených by nic nenamítala, pokud by byla postavena mimo zákon i samotná konzumace. Zejména u tvrdých drog je tento postoj velmi rozšířený (83 %), k užívání tzv. měkkých drog jsou lidé jen o něco shovívavější (57 %). Z nabídnutých možností tedy většina považuje za tolerovatelné pouze užívání konopí k léčebným účelům (83 % „spíše + rozhodně nestíhat“), případně pěstování marihuany pro vlastní spotřebu (73 %).

Během čtyř let. Které dělí oba dva výzkumy, nedošlo k žádnému názorovému posunu, co se týče kriminalizace výroby, prodeje či konzumace tvrdých drog. U všech položek týkajících se marihuany a hašiše se zhruba o 5% snížil podíl respondentů, kteří jsou „rozhodně“ pro kriminalizaci. Nejvýraznější změna byla zaznamenána u léčebného užívání marihuany, kde v roce 2009 bylo „rozhodně“ proti kriminalizaci jen 39 % dotázaných (letos 48 %).

K postojům ke drogám je třeba doplnit, že téměř polovina (48 %) dotázaných má mezi svými přáteli, známými uživatele konopných drog, pětina pak uživatele tvrdých drog. Na tyto zjišťující otázky zhruba 10 % dotázaných odpovědělo „nevím“, což může znamenat, že reálných uživatelů mezi přáteli a známými je ještě více. Sami za sebe respondenti uvedli, že třetina užila někdy konopné drogy (32 %) a 4 % tvrdé drogy.

Rozdíl mezi generacemi jsou ovšem propastné: mezi teenagery má 81 % kamarády, kteří kouří marihuanu (54 % z nich konzumaci marihuany uvedlo i o sobě), kdežto mezi staršími generacemi podíl zhruba rovnoměrně klesá na 22 % známých v případě respondentů nad 60 let (z nich 12 % má vlastní zkušenost s marihuanou). U tvrdých drog je sice podíl konzumentů mezi známými zhruba poloviční – teenageři mají mezi kamarády 41 % konzumentů, senioři 7 % - ale generační propast je srovnatelná. Teprve z těchto dat je zřejmé, jak masivní trend (hrozba) je v oblasti konzumace drog a s čím musíme počítat v blízké budoucnosti.

Pochopitelně vlastní užívání konopných drog, užívání měkkých nebo tvrdých drog mezi kamarády a známými výrazně změkčuje postoje ke kriminalizaci uživatelů drog, k pěstování marihuany, i k prodeji měkkých drog

(dochází ke snížení zhruba o 10-15 procentních bodů v krajním souhlasu s kriminalizací). Co se téměř nemění je postoj k výrobě a distribuci tvrdých drog. Tolerance k měkkým drogám (k marihuaně) bude s největší pravděpodobností v čase narůstat (viz předchozí zjištění o generačních rozdílech).